

Sunrise

ARTIKELNREEKS

Theosophical University Press, Pasadena, Calif.

De inhoud van deze publicatie bestaat uit vertalingen uit het tijdschrift SUNRISE, dat maandelijks verschijnt als uitgave van de Theosophical University Press, Pasadena, Californie en onder redactie staat van de Heer James A. Long.

SUNRISE verschijnt sedert 1951. Het is niet-sektarisch en niet-politiek en wordt verzorgd door een ongesalarieerde staf, die geen commerciële doeleinden nastreeft.

Het tijdschrift beoogt die fundamentele beginselen te vinden en uit te dragen, die ten grondslag liggen aan de levenservaringen en het denken van vroeger en nu en die de basis vormen van de evolutionaire vooruitgang van de mens, beginselen die hem op praktische wijze kunnen helpen zijn verantwoordelijkheden jegens zichzelf en zijn medemens te vervullen.

Belangstellenden die deze vertalingen uit SUNRISE regelmatig wensen te ontvangen kunnen zich daarop abonneren door storting van f. 3.— op postrekening Nr. 395300 t.n.v. J. P. Brakel, Ananasstraat 98, Den Haag. Per jaar verschijnen ongeveer 10 nummers. Zij die zich voor het tijdschrift SUNRISE zelf interesseren kunnen een proefnummer aanvragen bij: Administratie SUNRISE, Ananasstraat 98, Den Haag.

S U N R I S E
-artikelenreeks.-

No.33

Juli 1961.

INHOUD:

De Verborgen Waarheid

Rondetafel

Socrates en Plato

De Vier Heuvels van het Leven

-o-o-o-

1. The first part of the document is a list of names and addresses of the members of the committee.

2. The second part is a list of the names of the members of the committee.

3. The third part is a list of the names of the members of the committee.

4. The fourth part is a list of the names of the members of the committee.

5. The fifth part is a list of the names of the members of the committee.

6. The sixth part is a list of the names of the members of the committee.

7. The seventh part is a list of the names of the members of the committee.

8. The eighth part is a list of the names of the members of the committee.

9. The ninth part is a list of the names of the members of the committee.

10. The tenth part is a list of the names of the members of the committee.

11. The eleventh part is a list of the names of the members of the committee.

DE VERBORGEN WAARHEID.

Er zijn talrijke aanwijzingen, afkomstig uit verschillende bronnen dat aan het theologisch front, waar een 250 of meer 'divisies' in het veld zijn gebracht, niet alles zo goed gaat. De recruterings blijft achter bij de bevolkingsaanwas ondanks het "enorme kerk-opbouw programma", waardoor "meer godsdienstige boeken worden verkocht en meer tijd wordt gegeven aan de godsdienst via radio en televisie". Zo wordt de toestand geschetst door de Rt. Rev. James A. Pike, Episcopaaal bisschop van het Diocees van Californië, in een artikel "Het Christendom op de terugtocht" dat in het tijdschrift LOOK van 20 December 1960 verscheen. Aan genoemde opmerking voegt Bisschop Pike toe: "Alle feiten tonen niet alleen aan dat een neergang is begonnen, maar ook dat de opgang zelf maar schijn was". Deze beoordeling kon wel eens heel juist zijn, niet alleen wat de gevolgen betreft, maar ook van de feitelijke oorzaak van het raadsel, waartegenover de orthodoxe godsdienst zich heden ziet geplaatst: terwijl aan de opbouw-, boeken-, radio- en TV-fronten veldslagen worden gewonnen - wordt de oorlog aan het geestelijke front verloren.

Met het oog hierop heeft de Nationale Raad van de Kerken van Christus, die vorig jaar December in San Francisco bijeenkwam, een oproep gedaan voor een "bliksem programma voor organisatorische eenheid en het sluiten der gelederen". Er is misschien niets dat de armoede aan waarachtig gods-

dienstig begrip beter onthult dan deze oproep tot oppervlakkige eenheid. Het is duidelijk dat het probleem, waarvoor de kerken thans staan, er niet één is van materiële, organisatorische eenheid of verdeeldheid. In feite heeft de geschiedenis der Westerse beschaving nooit groter duisternis gekend dan toen er een absolute en definitieve godsdienstige en organisatorische eenheid bestond, en toen synthetisch geestelijk ambrozijn uit één enkele bron vloeide, met vergunning van de Heilige Overheid. Waaraan dringend behoefte bestaat is een kerkelijk 'ziele-onderzoek': een oprechte en ernstige inventarisatie van al onze godsdienstige opvattingen en een meedogenloos afdanken van die begrippen die voor het twintigste eeuwse denken geen nut meer hebben. Men moet heel wat eeuwen teruggaan om de oorzaken te vinden van de hedendaagse theologische onrust. Daarbij moet onderscheid worden gemaakt tussen theologie en godsdienst. Theologie is niet godsdienst; het is slechts het totaal aan speculatieve interpretaties van de godsdienst, waarmee de wereld is overvoerd en die ontsproten aan het brein van feilloze mensen. Door de hele geschiedenis, de oude zowel als de moderne, schijnen theologen een speciaal soort begaafdheid te hebben bezeten voor het vervalsen van de oorspronkelijke gedachten van de Grote Stichters en het optrekken van een bouwwerk van onbelangrijke ceremoniële gebruiken en duistere leerstellingen. De grondtoon werd lang geleden aangeslagen door Gregorius van Nazianzus, Bisschop van Konstantinopel en heilig verklaard: "Niets imponeert het volk meer dan een omhaal van woorden, want hoe minder zij begrijpen, hoe meer zij bewonderen".

De uitspraak dat het Christendom "op de terugtocht" is, is echter op een verkeerde gedachte gebaseerd, want wat op terugtocht is, is slechts een verdraaide en verminkte versie er van. Te geloven

dat het Christendom in zijn oorspronkelijke zuiverheid tot ons is gekomen, onbesmet door menselijk falen tijdens enkele van de meest duistere eeuwen der menselijke geschiedenis, is een vrome wens en een blind loochenen van klare en bewezen feiten. Uit de evangeliën blijkt op overtuigende wijze dat Jezus een Leraar der "Mysteriën" was, zoals alle Oudere Broeders die hem vooraf gingen en die een kleine groep om zich heen verzamelden, aan wie hij zoveel van de Mysterie-leringen overdroeg als men kon opnemen en begrijpen. Dit ging vergezeld van de waarschuwing, die gekleed was in het vreemde jargon van die dagen "geen parelen voor de zwijnen te werpen" of "heilige dingen aan de honden te geven opdat ze zich niet zullen omkeren en U verslinden" - een waarschuwing die meer dan gerechtvaardigd werd door de daarna ingestelde vervolgingen door de Kerk.

Aanvangende met de wrede moord op Hypatia in Alexandrië op last van de Afrikaanse Bisschop Cyril, is gedurende een duizend jaar, eindigende met de vergeefse poging van de Spaanse Inquisitie de verlichting te onderdrukken en de geest van de mens geketend te houden, iets van deze Mysteriekennis levend gehouden door ondergrondse geheime genootschappen, onder allerlei vermommingen, die het zaad uitstrooiden en wier poging culmineerde in de Renaissance en de Reformatie. Voor veel, dat in die lange nacht van geestelijke versuffing voor Christendom doorging, was Jezus net zo min verantwoordelijk als voor de brand van Chicago of de aardbeving van San Francisco.

Sedert de dagen van Galileo en zijn gedwongen verblijf in het dogma paleis omdat hij het gewaagd had te veronderstellen, dat de Kerk wel eens ongelijk kon hebben met betrekking tot een zuiver wetenschappelijke vraag, hebben de geleerden door de eeuwen heen onverdroten feit na feit bijeengevoegd als een zich immer uitbreidende blauwdruk van het

universele leven in zijn uiterlijke aspecten. Met de ontdekking van de electronische structuur van het atoom is tenminste een tipje opgelicht van de sluier waarachter de innerlijke structuur van de natuur was verborgen. Deze arbeid heeft een doorbraak tengevolge gehad, die even belangrijk is als de herontdekking van het heliocentrische stelsel door Copernicus en Galileo en wij bevinden ons thans in wat de Ruimte eeuw wordt genoemd die het menselijk denken op zo krachtige wijze beïnvloedt. Onze verstarde godsdienst echter, die werd geformuleerd toen ons eigen deeltje kosmische stof verondersteld werd het middelpunt van het heelal te zijn, beschikt niet over de middelen, nodig voor een ruimer systeem van zalig worden. Als slechts een weinig speling en enige soepelheid was toegestaan en de gelegenheid was gegeven zo nu en dan onze godsdienstige inzichten te verruimen en te herzien, zouden niet voortdurend vragen en twijfel zijn opgekomen waarmee onze geestelijken worden geplaagd. Maar neen, de theologie wil niet anders dan definitieve uitspraken doen over alles.

Sommige mensen zijn geboren denkers, sommigen worden het door oefening, anderen laten het zich opdringen en de geschiedenis bewijst, dat theologen gewoonlijk tot de laatste categorie behoren; zelden springen zij over de muur in het wijde veld van creatief denken, tenzij door een of andere historische gebeurtenis een voetzoeker in hun midden wordt aangestoken. Terwijl de mannen der wetenschap hun opvattingen voortdurend moesten veranderen en de kaart van de kosmos moesten vernieuwen, bleef de dogmatische godsdienst, wat de theologie betreft, statisch en ze gedroeg zich alsof er in de laatste vijfhonderd jaar in het menselijk denken niets nieuws plaats vond. Zij plantte haar banier op de onwrikbare rots van Blind Geloof met de bedoeling hem daar onveranderlijk tot in de eeuwigheid te

laten staan en noch de erosies van de tijd, het steeds veranderende patroon der geschiedenis, noch bewezen wetenschappelijke feiten zullen daarover zegevieren!

Natuurlijk mag men veranderingen verwachten op elk ander gebied van menselijk streven. Het is volkomen natuurlijk, logisch en juist dat kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders in straalvliegtuigen reizen in plaats van te paard. Maar hun opvattingen veranderen - nooit! Dat zou de enige onvergevelijke zonde zijn. Nu zij niet langer bij machte zijn het vrije onderzoek of het vergaren van kennis in de weg te staan, of intelligente mensen tot de kerker of de brandstapel te veroordelen, steken zij de koppen in het zand in plaats van de geschiedenis te bestuderen en de belangrijke tekenen des tijds te zien. Maar Vader Tijd, die zwervende oude bemoeial, heeft de ongunstige reputatie dat hij onverwacht bij allerlei menselijke ondernemingen binnen valt - godsdienstige instellingen inbegrepen. "Gewogen en te licht bevonden" was de onteigeningsverklaring die op vele verouderde tempeldeuren werd genageld.

De Christelijke theologie van heden biedt weinig geestelijk voedsel voor de groeiende en leergierige twintigste eeuwse geest. Ze ontstond in een tijd, toen de beschaving van de oude wereld, in het bijzonder het Romeinse keizerrijk, ineens stortte boven de hoofden van mensen die alle hoop hadden laten varen en die geen toekomst voor de mens op aarde zagen. Als er dan in deze wereld geen hoop meer te vinden was, wat was dan aantrekkelijker voor vermoeide zielen dan een nimmer eindigende eeuwigheid van zaligheid en vreugde in het hiernamaals? Zelfs de Mysterie-scholen, die eeuwenlang het hart van de oude beschaving en cultuur waren geweest, waren in verval geraakt en hun edelste leringen, uitgelekt en door onwetenden verkeerd begrepen, werden nog meer vervalst en verminkt.

Onder de moordende greep der letterknechterij werd de gnosis van begrip en geestelijke verlichting al gauw verdraaid tot onmogelijke en groteske dogma's, die als blind geloof moesten worden aanvaard. De mens zelf, vroeger een waardig wezen als kind van het Goddelijke, werd gezien als een gedegradeerd schepsel, 'in zonde geboren'.

De Kerk maakte daarom het 'redden' van de mensheid tot het voornaamste excuus voor zijn bestaan, waardoor aan het priesterdom een krachtig psychologisch wapen werd verschaft tegen de ongeletterde en vrezende mens. 'Redding' werd tot iets aanlokkelijks en eenvoudigs gemaakt: al wat men behoefde te doen was iets te 'gelooven', waarvoor geen creatieve vragende geest nodig was en het gaf de Kerk 'volmacht' in alle geestelijke zaken. De schrijver dezès heeft nooit de hoop gekoesterd voor alle eeuwigheid in een status quo te moeten blijven, hetzij alleen of met iemand anders die tot een selecte groep werd toegelaten door een simpele geloofsbelijdenis. Veeleer geeft hij er de voorkeur aan zijn geluk te beproeven met die onbezongen helden van elk ras, waar ook ter wereld, die trachten hun leven te laten leiden door de Gulden Regel, zonder zich druk te maken om persoonlijke redding en die gevoelens van vriendelijkheid en medeleven koesteren jegens anderen, of deze ooit het zonlicht door gebrandschilderde ramen hebben zien stralen of niet.

Het oorspronkelijke Christendom bevatte de kern van een verheven aspect van het oude denken en het zou een brug hebben kunnen slaan naar een betere wereld en een stralender dageraad voor de mensheid, als het niet ten prooi was gevallen aan die onverbiddelijke krachten van priesterheerschappij en dweepzucht, die de geest van de waarheid in menige voorafgaande godsdienst hebben gedood en die er ongetwijfeld nog veel meer zullen vernietigen. Zelfs nu nog weerstaan onze kerken alle pogingen tot

verandering. Als bewijs moge dienen de recente aanvallen op Bisschop Pike door een groep geestelijken uit Georgia. Zij beschuldigden Dr. Pike van ketterij. Waarom? Omdat hij zo vermetel was te beweren dat volgens hem godsdienstige mythen uitleg behoeften, daar zij belangrijke waarheden bevatten in symbolische vermomming, die volkomen verloren gaan als men ze letterlijk neemt.

Het Dilemma waarin theologen naar alle waarschijnlijkheid hoe langer hoe dieper zullen geraaken naarmate de jaren verstrijken, vloeit voort uit het feit, dat de vroege Kerkvaders de oorspronkelijke bedoeling van de leringen van de Meester Jezus zo hebben verdraaid door hun bemoeizucht, hun toevoegingen en hun moedwillige verminkingen, dat de wezenlijke kern van de Christelijke impuls zo goed als verloren raakte onder het puin der orthodoxie. Een materiële, organisatorische eenheid van het gehele Christendom zal de inherente fouten van de huidige toestand niet verbeteren, ze zullen er alleen door worden opgehoopt.

Letterknechten hebben dichterlijke verbeelding en allegorie voor feitelijke geschiedenis gehouden. De legende der kruisiging, die alle oudere godsdiensten van Klein Azië en het Oosten met elkaar gemeen hebben, is verkeerdelijk uitgelegd als een stoffelijke gebeurtenis in plaats van een innerlijke ervaring van de ziel. Het is de Christos-geest die gedurende zijn aardse pelgrimstocht op het kruis van de stof wordt gekruisigd - de Goddelijke natuur van ieder mens en niet het stoffelijke lichaam van een bepaald persoon, hoe verheven ook - die de wederopstanding moet meemaken, want hij bevat de sleutel tot onze verlossing. Nergens heeft Jezus ooit beweerd de enige zoon van God te zijn; in feite leerde hij het tegenovergestelde: "Gij zijt Goden" en "het koninkrijk der hemelen is in U". "Zoekt en ge zult vinden" is thans even waar als het twee duizend jaar geleden in Palestina was, in Grieken-

land drieduizend jaar geleden en vier of misschien veel meer duizend jaar geleden in Egypte, India en het Oude Amerika, toen de oorspronkelijke mysterie-leringen het licht der beschaving over de mensheid wierpen.

Alleen hij, wiens geest is bevrijd van de boeien van het blinde, dogmatische geloof bezit de wil de verborgen schat der waarheid te zoeken, die zich in de onsterfelijke geest van de Mens bevindt - die vreemde pelgrim der eeuwigheid die zich te lang zijn geboorterecht heeft ontzegd en zich met uiterlijkheden tevreden heeft gesteld. De gelijkenis van de Verloren Zoon wordt een meesterwerk van esoterische literatuur als de terugkeer naar de overvloedige tafel van de Vader - wijsheid en geestelijk begrip - wordt gecombineerd met Jezus verklaring dat de Vader zich in ons bevindt. Alleen hij die een onwankelbaar vertrouwen heeft in het Goddelijke in de kern van zijn wezen, heeft het vermogen het pad door het donkere woud van zijn wereldlijke natuur naar het Onsterfelijk Zelf in hem te verlichten.

-Clifton Meek

vertaald uit:
Sunrise Mei 1961.

RONDE Tafel

Notities van een discussie
over de Bhagavad Gītā.

MEDEDOGEN EN PLICHT.

Voorzitter: Het is alweer enkele weken geleden dat we de Gītā met elkaar behandelden. Nu ontving ik juist vorige maand een heel interessante brief van een bevriende dame in het buitenland, die onlangs in een boekwinkel een exemplaar van de Gītā aantrof. Ze was een beetje ontdaan over wat zij het "zelfzuchtige" pad noemde dat door Krishna werd aanbevolen en vond het nogal moeilijk zijn herhaalde raad "onverschillig voor vreugde en pijn" te worden, anders uit te leggen dan als een weglopen uit het leven. Zij heeft zelfs het gevoel dat de hele atmosfeer van zijn onderricht aan Arjuna tegengesteld is aan het pad van mededogen, dat door Christus, Buddha en andere wereld-leraren wordt onderwezen.

Dit stemt tot ernstig nadenken, maar voor ik U vraag hierover Uw mening te geven, doen we er denk ik goed aan de draad weer op te nemen, waar we die het laatst hebben laten vallen. Als ik me goed herinner waren we al begonnen aan hoofdstuk III.

Tom: Ja, daar hebben we al twee avonden aan besteed. Ik heb een teken gezet op de plaats waar we eindigden - op bladzijde 26, na het gedeelte over regen en offer en de goden die de mens voedden en Krishna's uitspraak dat alle handelingen, die in de juiste geest worden verricht, uit het Allerhoogste voortkomen.

Marie: Het was een heel goed gesprek dat we hadden, vooral over de onderlinge afhankelijkheid van de verschillende rijken. Een van ons noemde het een broederschap, die de gehele hiërarchie van het leven omvat, van hoog tot laag, en zei dat elk rijk in zeker opzicht een deel van zichzelf offert om de rijken daarboven (en beneden) te helpen zich te ontwikkelen.

Voorzitter: Ja, ik herinner het mij nu weer goed. Laten we zien hoe Krishna de gedachte verder ontwikkelt. Ray, zou jij willen beginnen?

Ray: Krishna maakt naar mijn mening al direct een zeer treffende opmerking als hij zegt dat hij die alleen zijn hartstochten en persoonlijke verlangens bevredigt, tevergeefs leeft, omdat hij "het reeds in beweging gebrachte wiel niet verder doet rondwentelen". Er wordt geen compromis door hem voorgesteld.

Voorzitter: Neen, geen enkel compromis. Of wij zetten onze schouders onder het wiel van de kosmische groei, "het reeds in beweging gebrachte wiel" door de goddelijke impuls, die het heelal tot aanzijn bracht, of ons leven heeft geen waarde. Wil je verder gaan Ray; neem mij niet kwalijk dat ik interrumpeerde!

Ray: Neen, de gedachte die U daar uitspreekt vind ik van belang, omdat we klaarblijkelijk alleen dan enige werkelijke waarde, voor onszelf of voor anderen, hebben als we onszelf vergeten! Dat is een paradox, maar ik vermoed dat Krishna daarom blijft hameren op "niet-gehecht zijn" en "zelfloosheid". Hoe dan ook, in de volgende zin zegt hij dat alleen voor de mens die zich verheugt in het Zelf en "met het Zelf voldaan is niets te doen overblijft".

" Hij stelt geen belang in hetgeen gedaan noch in hetgeen niet gedaan wordt en onder al het geschapene is niets, waarvan hij afhankelijk is. Verricht dus onverschillig voor de gevolgen hetgeen gij te doen hebt, want de mens, die zonder gehechtheid handelingen volbrengt, bereikt het Allerhoogste".

Daaraan voegt hij toe dat Janaka en anderen de volmaking bereikten door "handelingen" en geeft te kennen dat wij dat ook moeten doen en alleen het "welzijn der mensheid" voor ogen moeten hebben -

" wat de besten der mensen verrichten, wordt ook door anderen volbracht. De wereld volgt het voorbeeld dat zij geven."

Er is niets dat "in de drie rijken van het heelal" nog door Krishna moet worden gedaan of dat door hem nog moet worden bereikt, wat nog niet bereikt is en toch zegt hij:

" Ik ben voortdurend aan het werk. Ware ik niet onvermoeid aan het werk, alle mensen zouden spoedig mijn voorbeeld volgen. Deze werelden zouden vergaan, als ik geen handelingen verrichtte, ik zou de oorzaak zijn van de verwarring van kasten en van de vernietiging dezer schepselen".

Zij, die niet beter weten, werken "terwille van de vrucht", maar Arjuna moet handelen "zonder gehechtheid", "tot het welzijn der mensen".

Hazel: In wat Ray heeft voorgelezen zit op zijn minst één antwoord voor Uw correspondentie, nl. dat het pad van onbaatzuchtigheid het enige pad is dat de mensheid zegen zal brengen.

Louise: Dat is misschien wel waar, maar ik voel mee met de dame die de brief schreef, omdat Krishna steeds spreekt over het "bereiken van de volmaking" en het "vinden van het Allerhoogste" als het belangrijkste doel. Dat verschilt nogal met Buddha, die afstand deed van het Nirvāna om "een licht in de wereld" te worden.

Betty: Dat gevoel had ik ook enigszins toen ik de Gītā voor het eerst las. Ik vond Krishna koud en te onpersoonlijk en ik meende dat als hij een waarachtig leraar was, hij meer mededogen moest gevoelen met Arjuna's zeer menselijke besluite-loosheid en zwakheid. Maar naarmate de tijd verstreek en ik de gelegenheid kreeg meer tot de geest ervan door te dringen en met anderen mijn aantekeningen te vergelijken, begon ik te beseffen dat Krishna juist blijk gaf van een vorm van mededogen die alleen de allerwijsten durven te bezitten.

Trudy: Het wordt niet met zo veel woorden gezegd maar mij komt het voor dat het feit, dat er een leraar als Krishna is, op zichzelf een daad van mededogen is. Als hij zulke grootse waarheden uitdraagt kan hij toch geen voorstander zijn van een zelfzuchtig pad?

Dan: Zo dacht ik er ook over. Krishna zegt openhartig dat als hij niet "onvermoeid aan het werk" was, er verwarring in het heelal zou worden gesticht en alle schepselen vernietigd zouden worden. - voor mij is dit het wezen van mededogen vooral als hij er aan toevoegt dat er voor hem werkelijk geen reden bestaat op aarde te blijven, daar hij hier niets meer te doen of te bereiken heeft. Maar toch is hij "onvermoeid aan het werk" opdat alles aan de gang zal blijven.

Jack: Zeggen de geleerden niet dat als het hen mogelijk was een enkel atoom "stof" te vernietigen, ze het gehele heelal zouden te niet doen? Is het niet merkwaardig dat zij geen "leven" kunnen scheppen, maar het ook niet kunnen vernietigen. Alles wat ze kunnen doen met hun fusie en splitsing van deeltjes is een bepaald systeem te ontbinden en nieuwe te laten vormen. Maar de geleerden scheppen niet; zij zorgen alleen voor de juiste omstandigheden die de omzetting van de ene combinatie van "stof" in een andere mogelijk maken. Hoe het zij, ik vroeg me evenals Dan af of Krishna's uitspraak dat door "onvermoeid aan het werk" te blijven hij de werelden op gang houdt, niet de sleutel bevat voor het gehele leven voor onszelf, voor de mineralen, planten en sterren, ja voor alles. Want als het Goddelijke, of God, of Brahma het geheel niet in beweging zet en bij wijze van spreken door de Goddelijke wil alles gaande houdt, zou volgens mij alles uiteenvallen en tot ontbinding overgaan.

Paul: Zoals bijvoorbeeld wanneer de sluitsteen van een gewelf verwijderd zou worden.

Voorzitter: Volkomen juist. Neen, we moeten niet te lichtvaardig oordelen over de uitspraak van Krishna dat als hij niet onvermoeid handelingen verrichtte - met het woord "handeling" wordt hier onze oude vriend karma bedoeld - hij de directe oorzaak zou zijn van wanorde in de kosmische processen en van de dood van alle schepselen. Het feit dat Krishna niets meer te leren of te winnen had in de "drie rijken van het heelal" - waarmee wordt bedoeld de hemel, de aarde en de onderwereld - wil zeggen dat hij reeds lang de school van de louter menselijke ervaringen had doorlopen en gerechtigd was hogere gebieden van groei binnen te gaan. Maar wat deed hij? Het Nirvāna ingaan en een

"jīvanmukta" of "bevrijde geest" worden? Of gaf hij, evenals Gautama Buddha duizenden jaren later, de schoonheid en het wonder van volkomen alwetendheid op, teneinde de schakel met de mensheid, ja met de ganse hiërarchie van levende wezens die het heelal samenstellen, onverbroken te houden.

Krishna vertelt het ons in het volgende hoofdstuk, als hij tot Arjuna zegt:

" Ik en gij, beiden zijn wij door vele levens heengegaan.... De mijne zijn mij bekend, doch gij kent de Uwe niet.

Hoewel zelf ongeborn, onveranderlijk van wezen en de Heer van al wat bestaat, zo word ik toch bij het heersen over de natuur - die de mijne is - geboren door mijn eigen māyā.

Onder het geschapene breng ik mijzelf voort, O Zoon van Bharata, als in de wereld het goede verzwakt en ondeugd en onrecht heersen. Ik belichaam mij dus van eeuw tot eeuw, den trouwen tot behoud, der boosheid tot verderf en tot bescherming van het eeuwig recht".

Hier wordt duidelijk over Krishna gesproken als Heiland of Avatāra - het woord is sanskriet en betekent "nederdaling" wat wil zeggen de incarnatie of "nederdaling" in menselijke belichaming van een Goddelijke kracht. Krishna zegt dat hij niet slechts één keer verschijnt, maar dat hij periodiek "van eeuw tot eeuw" de mensenwereld binnentreedt om paal en perk te stellen aan het materialisme en de kennis van de oude waarheden terug te brengen.

Martha: Als iemand twijfelt aan Krishna's liefhebbende zorg voor de mens en zijn geestelijk welzijn, zou ik hem willen aanraden Hoofdstuk X te lezen. Ik hoop dat het niet misplaatst is Mijnheer de Voorzitter dat ik nu één vers daaruit voorlees:

" In hun harten wonende vernietig ik uit mededogen met hen de duisternis, die voortspruit uit onwetendheid, door de schitterende lamp der Wijsheid".

Louise: Dat is precies wat ook Christus kwam doen - "want alzo lief had God de wereld, dat hij zijn enig geboren Zoon gaf", opdat deze zijn licht in de duisternis zou laten schijnen, zoals Johannes het uitdrukte. Ik zie nu wel in dat de Gītā een achtergrond heeft van mededogen met de mensheid, al blijf ik er bij dat dit in het begin moeilijk kan worden begrepen omdat de nadruk zo sterk valt op zelf-ontwikkeling.

Frank: We moeten er geloof ik voor waken dat we niet alles wat we in verschillende geschriften lezen in éénzelfde patroon van denken willen laten passen. Als we bijvoorbeeld kennis nemen van het Buddhisme of van de geschriften van Blavatsky, vooral haar Stem van de Stilte, zien we dat er over "twee paden" wordt gesproken die tot zelfkennis leiden: het ene, dat zelfzuchtig wordt genoemd omdat het doel alleen op het eigen zelf is gericht; het andere is het pad van "mededogen" omdat alle verworven kennis voor het welzijn van allen is bestemd. Als we voor die gedachte belangstelling hebben opgevat is het niet meer dan natuurlijk dat wij proberen het onderwerp ook elders zo volledig behandeld te vinden; maar naar mijn mening beoordelen we de Gītā onbewust onbillijk, alleen omdat daarin deze gedachte op subtielere wijze wordt behandeld.

Voorzitter: Dat is een belangrijk punt Frank en ik ben blij dat je ons daarop attent maakt.

Dick: Is het niet zo dat we beide paden in de Gītā kunnen vinden? Het hangt er maar van af

waarnaar we zoeken dacht ik.

Voorzitter: Volkomen juist. In feite is de gedachte van "twee paden" die tot volledige kennis van het Zelf leiden niet nieuw en ook was Buddha niet de eerste die er een uiteenzetting van gaf. Het is de kern van de esoterische leer van elke Heiland, Avatāra of Christus, die de wereld ooit heeft gekend. Maar de diepe betekenis ervan is telkens weer over het hoofd gezien, tengevolge van de dogma's die als een dikke nevel de zuivere boodschap omhulden. En hoewel juist aan die gedachte de waarde van elke leer moet worden getoetst, moeten we niet zo dwaas zijn een werk alleen te beoordelen naar de uiterlijke vorm, waarin de leringen zijn gevat. Als we dat doen lopen we gevaar de kern van wijsheid, waarnaar wij zoeken, over het hoofd te zien.

Welnu, laat ik hieraan nog één gedachte toevoegen, die het beeld kan helpen afronden. Zoals U weet heeft Gautama - die later, nadat hij onder de Bodhi boom de volledige zelf-verlichting had bereikt, "buddha" of de "verlichte" werd genoemd - ongeveer zes eeuwen vóór Christus in India geleefd en onderwezen. In die tijd waren de Brahmanen, die zichzelf als de enige bewaarders van alle geestelijke kennis beschouwden, zeer verstand wat hun interpretatie van hun oude heilige boeken betreft. En dan komt Gautama met zijn boodschap van bevrijding voor alle mensen, niet alleen voor enkele bevoorrechten. Op zijn eenvoudige en toch zo dynamische wijze maakte hij de menigte openlijk deelgenoot van de leringen, die de Brahmanen eeuwenlang in hun "gesloten vuist" "geheim" hadden gehouden. Niet de minst belangrijkste daarvan was de verzekering, dat alle mensen, ongeacht geboorte of kaste, individueel de verlossing kunnen bereiken als zij de Vier Edele Waarheden wilden volgen die handelen over de oorzaak en het opheffen van het lijden en

het Edele Achtvoudige Pad dat naar verlichting voert. Tot één leer in het bijzonder, die bewaard was gebleven in de Noordelijke of Mahāyāna School van het Buddhisme, voelden velen zich aangetrokken en deze is het verschil in aard en doel tussen hen, die het pad van "ieder voor zich" volgen, het Pratyeka pad genaamd en die het edeler maar veel moeilijker pad van Mededogen volgen. Dit is het "onsterfelijke" of Amrita pad, waarvan Gautama zelf de belichaming was en dat streeft naar zelfbeheersing en zelfkennis, uitsluitend met het doel de vruchten van deze overwinning op het altaar van de vooruitgang der mensheid te leggen.

Dick: Dat de Buddha op dit punt de nadruk legde zal hem niet erg populair hebben gemaakt bij de Brahmanen!

Tom: Toch geloof ik dat velen hem hebben gevolgd. Maar wat ik probeerde was er achter te komen wanneer de Gītā werd geschreven en of men dit geschrift bezat toen Gautama verscheen.

Voorzitter: Niemand weet met zekerheid wanneer de Bhagavad Gītā, die zoals U allen weet een korte episode is uit het grote Indische epos, de Mahābhārata, werkelijk werd neergeschreven. De vroegste datum die door enkele geleerden wordt genoemd ligt tussen 400 en 500 jaar voor Christus, wat ongeveer een eeuw na de tijd van Buddha zou zijn. Natuurlijk is de inhoud ervan veel ouder; de overlevering en filosofie gaat waarschijnlijk even ver terug als Krishna zelf, die, naar men zegt, iets meer dan 5000 jaar geleden stierf. Maar gedurende de honderden jaren die voorbij gingen vóór zijn leringen werden neergeschreven, kan er heel goed veel van zijn oorspronkelijke esoterische kracht verloren zijn gegaan. Maar zelfs zoals wij het boek nu kennen is het een geschrift van onschatbare waarde. Aan

millioenen Hindoes heeft het eeuwenlang inspiratie en leiding gebracht en kennelijk gebeurt datzelfde nu voor de Westerse wereld, wat kan blijken uit het grote aantal pocket-uitgaven dat verscheen en in kiosken wordt verkocht.

Ray: De gedachte ging mij door het hoofd dat wij de geschreven vorm misschien aan de Buddha te danken hebben?

Tom: Wat bedoel je? De Gītā is niet Buddhistisch; het is het devotionele geschrift van de volgelingen van het Brahmanisme.

Ray: Ja, dat weet ik, maar al eerder werd gezegd, dat er zekere "geheime" leringen bestonden, die de Brahmanen generaties lang angstvallig hebben bewaard en die ze misschien alleen "van mond tot oor" doorgaven. Toen daarom de Buddha het volk ronduit vertelde dat het pad naar de verlichting voor ieder openstaat voor Brahmanen of Sūdras of zelfs de paria's, zou dat voor de Brahmanen een aansporing kunnen zijn geweest meer van hun mondelinge overleveringen neer te schrijven. Misschien is de Gītā op die manier tot stand gekomen.

Voorzitter: Misschien is het juist Ray, of mogelijk; maar weten doen we het niet. Ik hoop daarom dat we geen van allen een mogelijkheid voor de werkelijkheid zullen houden en beweren dat het zus of zo gebeurde.

Maar we zijn weer aan het afdwalen, zoals gewoonlijk. Wat is er Betty?

Betty: De moeilijkheid is dat Krishna zo veel verschillende vormen schijnt aan te nemen. In het eerste hoofdstuk is hij alleen Arjuna's Vriend, die zijn wagenmenner en gids wordt; maar zodra

we het dichtwerk symbolisch uitleggen, valt het niet mee uit te maken of Krishna Arjuna's hoger zelf is, een wereld-leraar of zelfs een God.

Voorzitter: Dat is waar, maar het is niet werkelijk zo moeilijk als we in het oog houden dat er op het gebied van het Goddelijke geen afscheiding bestaat. Denk aan Krishna steeds als aan een openbaring van de Goddelijke Intelligentie - in zijn kosmisch aspect van dezelfde orde als Brahman of de Hoogste Geest; en in zijn menselijke vorm als één met het Goddelijk Zelf of Ātman van Arjuna en, als zodanig, is hij de gids en vriend van de gehele mensheid. En wanneer hij over zichzelf spreekt als "onvermoeibaar aan het werk" en zijn "dharma" of plicht vervullend, opdat het heelal en alle scharen van wezens kunnen groeien en evolueren, kunnen we Krishna vergelijken met een Kosmische Hiërarch, die als een Atlas de last van het karma van de wereld op zijn machtige schouders draagt. Neen, als wij er voor open staan zullen wij ontdekken dat de Gīta de belichaming is van de hoogste vorm van mededogen.

We kunnen nu beter doorgaan met lezen. Let eens op hoe snel Krishna de menselijke rol weer aanneemt als een liefdevolle en tactvolle raadgever, die Arjuna waarschuwt tegen het veroorzaken van "verwarring in het begripsvermogen der onwetenden" die gehecht zijn aan "uiterlijke werken"; en hij zegt hem dat als hij op rustige wijze in zijn eigen leven een voorbeeld is, anderen zullen volgen en dat op deze wijze het reeds in beweging gebrachte wiel zal blijven wentelen. Wilbur, zou jij vanaf dit punt verder willen gaan?

Wilbur: Krishna spreekt nu over de drie "eigenschappen" of gunas waardoor alle handelingen tot stand komen en zegt dat de door zelfzucht misleide mens zegt "Ik ben de handelende" omdat hij niet

weet dat het Zelf van binnen, het Ātman, afgescheiden is van deze "eigenschappen" en daardoor niet gebonden wordt. Maar opnieuw herinnert hij er Arjuna met nadruk aan dat hij hen "wier onderscheidingsvermogen zwak en wier kennis onvolledig is", niet in verwarring moet brengen, noch hen mag aanmoedigen hun plicht te verzaken.

"Wijdt mij al Uw handelingen, richt Uw meditatie op het Hoger Zelf en besluit te strijden vrij van hoop, zelfzucht en vrees".

Elmer: Neem mij niet kwalijk, maar ik begrijp niet wat er met de "eigenschappen" wordt bedoeld. Dat is misschien vroeger al behandeld toen ik er niet bij was, maar als U er geen bezwaar tegen hebt zou ik nog wel graag een korte toelichting willen hebben.

Voorzitter: Daar heb je gelijk aan, Elmer, we hebben er een poosje geleden over gesproken (zie No.21, De Universele Drijfkracht tot handelen), maar het is een belangrijk onderwerp en daar het in volgende hoofdstukken steeds weer ter sprake komt, is het verstandig er nu even bij stil te staan. Naar men zegt zijn de drie eigenschappen, die in het sanskriet "gunas" worden genoemd overal aanwezig, ze omringen en doordringen onze bol en ook het menselijk bewustzijn. De hoogste is sattva, dat gekenmerkt wordt door waarheid, licht, wijsheid en zuiverheid; de middelste eigenschap is rajas of wil, de drijvende hartstocht die tot handeling aanspoort, goede zowel als slechte, terwijl de laagste tamas is of zwaarte, traagheid en duisternis.

De sleutel tot het begrijpen van de verhouding waarin zij tot onszelf staan ligt in het feit, dat de eigenschappen of gunas ontspringen aan wat de Gītā prakriti noemt, of de "stof" zijde van de

natuur, terwijl het Zelf van binnen, dat Purusha of de "Ware Mens" wordt genoemd, geworteld is in de Geest die, daar hij in wezen goddelijk is, is "afgescheiden van de eigenschappen" en dus daardoor niet wordt beïnvloed. Daarom spoort Krishna Arjuna aan zonder zelfzuchtige of persoonlijke motieven te denken en te handelen en zijn belangstelling alleen te richten op het Zelf of Ātman van binnen. Door daarin te volharden, zegt hij, zal hij zich geleidelijk bevrijden van het onafgebroken bombardement van impulsen tot handelen, die uit deze eigenschappen ontstaan en die, zelfs in hun hoogste aspecten, eerder de neiging hebben de ziel te binden dan te bevrijden.

Ik weet niet in hoeverre dit verhelderend is, maar het is nogal moeilijk zo'n uitgebreid onderwerp in enkele woorden samen te vatten.

Elmer: Ik heb er zeker wat aan, al moet ik toegeven dat ik het niet helemaal begrijp.

Voorzitter: Ik hoop dat jullie nooit zullen aarzelen te interrumperen, want het is niet de bedoeling door de Gītā "heen te komen", maar veel-
eer om langzamerhand iets van de geest ervan te leren verstaan. Ga je gang, Wilbur.

Wilbur: Het gedeelte eindigt met een passage die volgens mij op het eerste gehoor nogal moeilijk te begrijpen is, maar die na enige tijd een wondervolle gids wordt, die ons helpt het leven kalm tegemoet te treden.

"Het is beter zijn eigen plicht, zij het ook onvolkomen te verrichten, dan de plicht van een ander uitnemend te volbrengen. Het is beter om te komen in het vervullen van zijn eigen plicht; de plicht van een ander is vol gevaar."

Jane: Dat is een vraag die Elmer en ik vaak hebben besproken maar ik kan niet zeggen dat ik het begrijp. Hoe kan men weten waar "zijn eigen plicht" eindigt en die van een ander begint? Des te meer ik probeerde dit te ontdekken, des te ingewikkelder alles schijnt te worden.

Voorzitter: Niemand kan dat voor een ander beantwoorden daar juist het doel van het leven is geestelijke zelfstandigheid te ontwikkelen en dat bereiken we nooit door op anderen te steunen. Hoe oprechter onze aspiratie is en hoe groter onze kennis, des te smaller wordt het pad. Het is inderdaad een zeer moeilijke beslissing waarvoor elke aspirant, die naar zelf-overwinning streeft, komt te staan. Aan de ene kant krijgt hij de waarschuwing "De plicht van een ander is vol gevaar; het is beter zijn eigen plicht, hoe onvolkomen ook, te verrichten dan de plicht van een ander uitnemend te volbrengen". En aan de andere kant de even uitdagende uitspraak "Het nalaten van een daad van mededogen is een dodelijke zonde".

Hoe moeten we dan leren onderscheid te maken tussen een louter sentimenteel gebaar van bijstand, dat het uiteindelijk voor anderen nog moeilijker kan maken en een daad van mededogen, die spontaan uit het innerlijk voortkomt, zonder enige zelf-zuchtige gedachte of motieven? Als iemand in drijfzand ligt te worstelen, springt U hem dan zonder na te denken achterna, gedreven door medegevoel met zijn benarde toestand, zodat U waarschijnlijk beiden omlaag wordt getrokken? Of geeft U in Uw wijsheid blijk van een groter mededogen, door zelf op vaste grond te blijven en hem vandaar een eind touw toe te werpen of een grote tak, zodat hij zich dankzij Uw hulp in veiligheid kan brengen? Het is duidelijk dat veel tijd en geduld en vele levens nodig zijn om dat onderscheidingsvermogen te verwerven waarover Krishna spreekt. Maar hoever het doel ook

verwijderd is, als wij in gedachten houden dat elk menselijk wezen, hoe weinig hij zich daarvan bewust mag zijn, zich op hetzelfde "pad" naar verlichting bevindt als wij, dan geeft dat ons een hechte basis waarop wij onze natuurlijke karmische verantwoordelijkheden jegens anderen en onszelf moeten tegemoet treden en vervullen.

Niemand kan de drempel der waarheid voor een ander overschrijden - dat is een axioma, want iedereen moet elke stap op de weg zelf zetten. Wanneer we daarom voor een situatie of probleem in de zaken of ervaringen van een ander komen te staan, waarin het raadzaam schijnt hulp te bieden, is alles wat we kunnen en moeten doen proberen hem te helpen zichzelf te helpen. Dit betekent misschien niets doen; of het geven van werkelijke bijstand. Maar wat ook nodig is, deze gedachte kan als gids dienen: als we voor een ander een besluit nemen dat hij zelf had moeten nemen, hebben we hem beroofd van de kracht en wijsheid die hij had kunnen verwerven als hij het bijzondere karma, waarvoor hij stond, had aanvaard en verwerkt. Niet alleen hebben wij zijn geestelijke vooruitgang gehinderd, maar we hebben ook onszelf ten nadele beïnvloed.

Martha: Ik vraag mij af of de uitdrukking "zijn eigen plicht" niet het woord swadharma is - de term die door Krishna in hoofdstuk twee zo doeltreffend wordt gebruikt als een uitdaging aan Arjuna zijn "natuurlijke plicht" te vervullen met ere en "op te staan en te strijden". Als dat zo is geeft dat zeer veel te denken.

Voorzitter: Dat is zo; het woord swadharma betekent "zijn eigen plicht" soms vertaald als "natuurlijke plicht". Het is helaas veel te laat om daar vanavond nog verder op in te gaan. Laten we daarom besluiten met er aan te herinneren dat het eerste woord van de Gītā is Dharmakshetra - waar-

door ons onmiddellijk duidelijk wordt dat het gesprek tussen Krishna en Arjuna niet op een materieel slagveld plaats heeft maar op "het veld van Dharma of de Plicht". Met andere woorden op het veld van de ziel, waarop ieder onzer, evenals Arjuna, de karmische plicht die de onze en van niemand anders is moet zien te vinden en te vervullen.

Nu beginnen we misschien in te zien waarom het thema van de Plicht in elk hoofdstuk en bijna op elke bladzijde terugkeert. Het is dharma of de "plicht" of innerlijke "wet" van ons wezen die het enige middel verschaft waardoor de onsterfelijke vonk van het Goddelijke zijn toenemende verantwoordelijkheden in ieder menselijk wezen en bijgevolg in de gehele mensheid kan vervullen. Het is de onsterfelijke schakel tussen actie en reactie en oorzaak en gevolg, kortgezegd, het is het dharma van de ziel dat ons het individuele patroon van karma voorlegt, opdat wij uit onze fouten zullen leren, ja uit al onze vroegere gedachten en daden, goede zowel als slechte. Zo kunnen wij op intelligente wijze de hoge roeping van het Zelf of Ātman vervullen, die goddelijke monadische essentie, die één is met het Allerhoogste en die woont in het hart van allen.

vertaald uit:
Sunrise Mei 1961.

SOCRATES EN PLATO.

De opkomst en ondergang van beschavingen vertonen bijna altijd hetzelfde beeld: een uiterste krachtsinspanning, die van de Goden zelf afkomstig schijnt te zijn met het doel de volkeren, in de periode van hun grootste scheppende kracht, te verlossen en hen te verheffen tot een geestelijk niveau, opdat deze grootheid niet taant en haar uitwerking mist. Gewoonlijk treedt een bepaalde figuur in de wereld op de voorgrond over wiens kwaliteiten en volmaaktheden men van mening verschilt: hij is groot, verheven; roept liefde op en vijandschap - maar achter hem zijn de Diepten, de Hiërarchieën, de Pantheons.

Socrates was de zoon van eenvoudige ouders; zijn vader was steenhouwer die een bescheiden bedrijf had, zijn moeder was vroedvrouw. Hijzelf begon zijn leven naar men zegt als beeldhouwer - een beroep dat op het lagere niveau niet zo ver uitging boven dat van zijn vader. Een groep Gratiën die door hem zou zijn vervaardigd, kon men tweehonderd jaar later nog zien aan de weg naar de Acropolis en men mag aannemen, dat Athene niet met middelmatig werk werd versierd. Maar of hij met zijn werk succes had of niet, hij schijnt het al gauw te hebben opgegeven. Van zijn jeugd is weinig bekend. Spintharus, één van de weinigen die hem kenden in die tijd en ook toen hij eenmaal beroemd was geworden, zei dat hij een zeer hartstochtelijk mens was: met nauwelijks te beheersen aanvallen van toorn en met heftige begeerten; "hoewel", naar hij verder zegt, "hij nooit iets verkeers deed" (Gilbert Murray: *The Literature of Ancient Greece - De literatuur van het Oude Griekenland*). Met "niets verkeers" wordt bedoeld "niets ongepasts" - het niet zondigen tegen juist handelen. Hij stelde zich tot taak

zichzelf te overwinnen: een uitgebreid en moeilijk terrein!

We leren hem eigenlijk niet kennen voor hij oud begint te worden; en dan is hij absoluut heerser over dat gebied. Het is niet bekend wanneer hij zijn kunst vaarwel zei; of hoe lang het duurde voor hij enige vermaardheid had verkregen als leermeester. Een vluchtig beeld krijgen wij van hem als soldaat: van 432 tot 429 was hij in dienst tijdens de belegering van Potidaea; in 424 in Delion en in 422 in Amphipolis. Daar hij een groot gewicht aan wapens droeg toen hij op 47-jarige leeftijd hopliet was (zwaargewapend krijger in het Oude Griekenland) moet hij van flink postuur zijn geweest en dat was ook zo. Voorts moet hij die rol hebben vervuld met bijzondere dapperheid - hoewel hij bij tijden aan lastige aanvallen van verstrooidheid leed. Verder kunnen wij zeggen dat hij, wat de buitenkant betreft, een boeiend maar tamelijk afstotend, sater-achtig uiterlijk had, met een buitengewoon gevoel voor humor; dat hij het voortdurend mikpunt was van humoristische dichters en van zichzelf: een oud man met vele en beminnelijke excentrieke trekken. En het is niet mogelijk één vlekje in zijn karakter te ontdekken of iets te vinden dat geen liefde oproept.

En de mensen hielden van hem en hij van hen. Hij zag in de jongeren van Athene, wier leven zo vaak werd verspild, zielen met alle schone mogelijkheden die zielen hebben. Hij hield van hen als zodanig en voerde hen tot hun ziele-bewustzijn. Vaak maakte hij grappen over zijn beroep: zijn moeder, zei hij, die vroedvrouw was geweest, verleende bijstand bij de geboorte van de lichamelijke mens; hijzelf was een vroedvrouw van de ziel.

Socrates gaf zijn kunst op, zo hij die ooit beoefende, omdat de kunst niet langer bruikbaar was als geestelijke hefboom in zijn eeuw. Hij verstond de dichtkunst goed maar, zoals Professor Murray meen

ik zei, behandelde hij haar steeds als het meest onopgesmukte proza. Dichtkunst was er genoeg, zelfs een overvloed, maar ze had weinig nut meer voor de mens: er was iets anders nodig. Daarom trok hij naar het marktplein, de agora en slenterde er wat rond bij wijze van spreken, verzamelde groepen jonge en oude mensen om zich heen en sprak tot hen. Het Orakel van Delphi moet de volgende uitspraak hebben gedaan: Sophocles is wijs; Euripides is wijzer; maar van alle mensen is Socrates de wijste. Soms, ziet U, kon het Orakel het bij het rechte eind hebben! Maar Socrates met zijn gebruikelijke zin voor humor heeft zichzelf nooit in dat licht gezien; oud, jawel, zonderling en lelijk, zeker - maar wijs!

Hij placht te zeggen dat het Orakel zich moest hebben vergist of schertste, want Athene was vol erkende wijze mensen, sophisten en leraren in filosofie; terwijl hijzelf - wel, hij zou uit kunnen gaan en de proef kunnen nemen. Daar ging hij dus en praatte en peilde de wijsheid van zijn medeburgers; en langzaamaan kwam men tot het inzicht dat het Orakel van Delphi het nog niet zo erg verkeerd had gehad. Want hij was zich bewust van zijn onwetendheid; maar de rest was onwetend zonder dat te beseffen. Met zijn handige manier van vragen stellen bracht hij de mensen er toe in te zien hoe dwaas zij waren; en slaagde hij er in hen enkele gezonde waarheden te doen zien. Van deze eenvoudige middelen maakte hij met groot geduld gebruik om Athene te redden: het te niet doen van valse opvattingen en het inprenten van juiste. En door de grote kracht van zijn ziel kreeg hij aanhang.

Socrates' waarschuwende Stem, de Daimon, die hem raad gaf bij elke crisis, was voor de critici altijd moeilijk te verteren. Een bedrieger zou hij zijn. Welk een dwaasheid! Zijn gehele leven is in alle opzichten open en eerlijk; geen atoom in zijn wezen dat vrees of leugen kende. Was hij misleid?

Een enkel woord van bevestiging van Socrates heeft meer waarde dan een wereld vol bewijzen in ontkennende zin. Er blijft maar één verklaring over, hij bedroog niet, noch werd bedrogen, maar wat hij zei te horen, hoorde hij; en het was de stem van Hem die achter hem stond. Maar ja, wij beweren, omdat we hebben geleerd hefbomen, zuigers en smeltkroezen te hanteren, dat we de grenzen van de natuurlijke en geestelijke wetten kennen!

Een vreemde figuur is hij in Griekenland; daarheen aangetrokken, is men geneigd te zeggen, door de kracht der tegenstellingen. Iets van zijn kracht moet hij te danken hebben gehad aan het feit dat hij zo anders was dan alle vertrouwde dingen. Uiterlijke schoonheid was zeer algemeen en hij was lelijk op grappige wijze. De Atheners behoorden tot de best ontwikkelde volkeren van de oude en moderne tijd en hij was slecht-opgevoed, al trad hij op als leraar. Thuis zat hij onder de pantoffel en dat in een tijd waarin de positie van de vrouw ondergeschikt en onderdanig was; hij was het mikpunt van alle grappenmakers en hijzelf genoot het meest van allen van scherts. Eenzaam en kalm stond hij tegenover de menigte en zijn mede-rechters, aan de zijde van de ongelukkige overwinnaars van Arginusae in 406; eenzaam en kalm stond hij tegenover de Dertig Tirannen tijdens hun terreur-regime in 404 en hij was hen ongehoorzaam met gevaar voor zijn eigen leven.

Als wij hem ontdoen van alle uiterlijke kenmerken, die zijn wezen in even grote mate onthullen als verhullen, wat vinden wij dan? Rust, onwankelbaarheid en een zekere gereserveerdheid, maar ook een krachtige genegenheid voor Athene, de Atheners en de mensheid in het algemeen; een man die zich over niets in leven of dood verbaasd, laat staan daarvoor vrees koestert of daarop zijn hoop heeft gevestigd, die thuis is in de "eeuwigheid die elk vermogen tot berekening tart". Om een waar portret

te krijgen van deze innerlijke Socrates zou men naar het prachtige gebeeldhouwde hoofd van Memnon kunnen kijken, want de Egyptische kunstenaars maakten dat tot het evenbeeld van de Volmaakte Mens, de Ziel, verheven en absoluut meester over zijn vleeselijk omhulsel en persoonlijkheid.

Welnu, het einde van de eeuw naderde en bracht in zijn laatste vijfentwintig jaar, zoals altijd het geval schijnt te zijn, een laatste geestelijke krachtsinspanning. Socrates liet geen middel onbeproefd. De democratie was hersteld en men beschouwde hem als gematigd in de politiek. Maar de democratie was, wat de godsdienst betreft conventioneel van karakter en men hield hem voor ongodsdienstig, voor een rustverstoorder en vernieuwer. Er waren ook een aantal verdorven jongelieden en hun vaak fatsoenlijke ouders verweten hem de te kortkomingen van hun kinderen. Hijzelf had reeds zoveel van zijn pogingen op niets zien uitlopen: Alcibiades die de verradersrol speelde; Critias en Charmides als bloeddorstige tirannen; Athene had hij tot verval zien geraken. Alles had hij gedaan wat hij kon, geduldig, onversaagd, en nu was zijn tijd gekomen om te gaan. Maar bij dit heengaan zou hij nog éénmaal een lans breken voor het Licht. En zo ging hij op zijn rustige en toch geestdriftige wijze in op de plannen van zijn tegenstanders en aanvaardde zowel het proces als het vonnis. Op meesterlijke wijze keerde hij alles ten voordele van het Licht, dat hij liefhad, en toen het doodvonnis werd uitgesproken reageerde hij met een kwinkslag op grootse en plechtige wijze. Hij mocht een geldboete betalen?, zeker, maar dat wenste hij niet. Crito's uitvoerbare plan om te ontsnappen wees hij van de hand en vrijwillig verkoos hij de dood, duidelijk beseffende dat, zoals de zaken nu stonden, hij op geen andere wijze de mensheid een dienst kon bewijzen. En tenslotte verzamelde hij zijn vrienden om zich heen en sprak met hen - over

de onsterfelijkheid van de ziel!

Er heeft iemand gezegd, dat in de geschiedenis of de toneelliteratuur niets zo ontroerend is als de dood van Socrates zoals Plato ons die verhaalt. Toch is naar mijn mening de tragiek ervan van minder belang dan het inzicht dat wij er door krijgen in de geest van Socrates. Hij gaat de dood tegemoet, wat voor hem ongeveer hetzelfde schijnt te zijn als voor ons een reisje naar de binnenstad. De schoonheid en de adel er van wordt er in het minst niet door aangetast; het is niet anders dan een poging om vast te stellen hoe deze schoonheid en adeldom er uitzien van binnenuit. Voor hem was de dood op zichzelf geen zaak waar hij persoonlijk over inzat; het was zijn levensgewoonte elk moment tot een winstpunt te maken voor de ziel en nu was er de kans om de meest gedenkwaardige slag te slaan. Elk detail wordt door hem met oneindige kalmte geregeld. En wat hij doet is niet anders dan de verheven rol van Socrates te blijven vervullen. En zou iemand op meer dramatische wijze uiting hebben kunnen geven aan de eeuwige aanwezigheid van het Goddelijke in de Mens dan Socrates deed op die simpele wijze waaraan hij de voorkeur gaf? Gefaald in zijn poging Athene te redden, stelde hij zijn leven op koninklijke wijze in dienst van de mensheid als een manifestatie van de waarachtige betekenis van de menselijke ziel.

En wat was het resultaat? Nauwelijks had Socrates afstand gedaan van zijn vreemde en sater-achtige belichaming, of er verscheen aan het firmament een nieuwe ster, die zijn licht 23 of 30 of meer eeuwen zou laten schijnen; één die stellig aan de hemel zal blijven stralen overal, waar in het uitgestrekte gebied der verre toekomst, de mensen de schone uitspansels van de ziel, zullen afzoeken en bestuderen. Een Phoenix verrees uit de as van Socrates. Plato zegt dat hij niet aanwezig was bij de laatste scène in het leven van zijn leermeester. Ik weet

het niet; men heeft gemeend dat dit louter een bewering was, een artistiek gebruik, om aan zijn bewonderenswaardig proza een hogere mate van onpersoonlijkheid te verlenen. Want hij was het, die het verslag over de dood van Socrates neerschreef, die tragedie, die wat schoonheid en verheven rust betreft alles overtrof.

Plato was een brilliant jong aristocraat onder de velen, die er van hielden met Socrates te praten. Van vader's zijde stamde hij af van Codrus de laatste koning van Athene en van moeder's zijde van Solon; meer adeldom wat familie en afkomst betreft is niet denkbaar. Hijzelf was een volmaakt athleet, een talentvol schrijver van licht proza, een veelbelovend dichter; hij was onderlegd in muziek en wiskunde, zeer belezen en voelde zich tot de filosofie aangetrokken. Kortom, een man van even hoge en evenwichtige beschaving als hoog van maatschappelijke standing. Het leek alsof de Wet alle voortreffelijkheden had bijeengebracht alleen om zekerheid te verschaffen aan de grote Atheense wereld; want hier was een man in zijn één en dertigste jaar, die niet veel meer had gepresteerd dan het schrijven van gebarenspeelen voor het genoegen van zijn kring. Maar nu werd hij getroffen door de dood van zijn vriend en leermeester en dit bracht een ommekeer teweeg: de machtige Stem Plato werd opgewekt te spreken om althans in het Westen daarin niet geëvenaard te worden.

Plato schijnt aan het lot van Athene geen aandeel te hebben gehad. Hij had relaties met Aeschylus in Sicilië onder zijn mede Pythagoreers en klaarblijkelijk ook in Egypte en elders. Het wordt hem verweten dat hij niets deed om zijn stad in de periode van verval te helpen, want hij verbleef er buiten en gaf zijn onderricht in de tuinen van de Academie buiten zijn muren. Het is alsof hij zich moest wijden aan de belangen van toekomstige duizenden jaren en geen tijd had beschuldigd, veroordeeld en terecht-

gesteld te worden door een troep rumoerige heet-
hoofden in de kleingeestige politiek dier dagen;
alsof de Goden met Athene hadden afgedaan en nu
hun aandacht moesten geven aan de lange eeuw van
duisternis die op komst was. Hij dacht aan het
licht dat vijfhonderd jaar later in Alexandrië
zou moeten opvlammen en waarvoor hij de pit en de
olie moest gereedmaken voor de Neoplatonici. Hij
besefte dat in Italië zou moeten plaats hebben
wat de Renaissance wordt genoemd en moest zijn
aandacht schenken aan het beroep dat Pico di Miran-
dolo en anderen op hem zouden doen voor geestelijk
voedsel. Aan Holland van de zeventiende eeuw moest
hij denken en Engeland, de Platonisten van Cambridge
en Amsterdam - aan de Van Helmonts en Vaughan,
Traherne, de jonge Milton - aan de eeuwen die voor
hem lagen en dat, overal waar men in opstand zou
komen tegen de tirannie van materialisme en dog-
matiek een kreet om licht zou opklinken. Zo verrees
de grote ster Plato in het midden van de hemel en
wierp zijn licht niet in, maar ver en vrij over
Athene.

Cyclussen kan men niet wegredeneren: de Klassieke
beschaving moest verdwijnen om te worden opgevolgd
door de Middeleeuwen, waarin de God in de Mens zou
worden onttroond in de wereldlijke geest. Plato kon
de zondvloed die ophanden was niet tegenhouden, hij
kon zelfs geen ark bouwen om iets te redden; maar
hij plantte de wereld vol tekens die, toen de woel-
lige wateren zich hadden teruggetrokken, de mens
datgene bleven inprenten wat voor hen van het groot-
ste belang was. Zo werkte hij. Hij propageerde geen
dogma's, ontwierp geen stelsel; wat hij gaf, deed
hij veeleer in de vorm van een hypotheese. Zijn doel
was een methode van denken in zwang te brengen, die
steeds tot de Geest en de Goddelijke Waarheid zou
terugvoeren. Hij was niet de grondlegger van een
wereld-godsdienst, stichtte geen kerk. Met ceremonieën
of priesterdom had hij niets uitstaande. Hij

maskeerde de batterijen van zijn kennis, camoufleerde zijn geschut maar vuurde niet minder effectief en schoot zijn granaten af op alle zenuwknoppunten in de geschiedenis van het Europese denken.

Als de menselijke ziel zich van Plato laat doordringen zal de bloem der waarheid daar opgroeien en snel ontluiken. Hij bereidt de geest voor en wijst de weg naar edele gedachten in plaats van deze nauwkeurig te formuleren. Het voordeel van de grote Platonische camouflage is tweevoudig: aan de ene kant is het nauwelijks mogelijk dat de ziel door een dogmatische aanvaarding van het Platonisme zal kwijnen, omdat hij al zijn leringen - zelfs reïncarnatie als een hypothese aanbood; en de mens in de regel zijn mentale vrijheid niet kruisigt op hypothesen. Aan de andere kant konden de kerken, die er steeds op uit zijn ketterij uit te bannen hem moeilijk aanpakken. Uitgebannen kon hij niet worden want zijn invloed dankte hij niet aan een permanente kring van leerlingen of van een organisatie en wat van hem bleef voortbestaan was niet anders dan een denkrichting. Geen kerkelijke dreigementen konden zijn geschut het zwijgen opleggen want het was onzichtbaar. Natuurlijk was hij niet de uitvinder van zijn ideeën, want die zijn even oud als de mens zelf, maar wij zijn hem dank verschuldigd voor de wijze waarop hij ze tot uitdrukking bracht, wat tot gevolg heeft dat overal waar nobele zielen naar het licht van de Geest zoeken, Plato aanwezig was om de weg te wijzen.

-Kenneth Morris

vertaald uit:
Sunrise Mei 1961.

DE VIER HEUVELS VAN HET LEVEN.

Het meest kenmerkende, waardoor het denken van de Amerikaanse Indiaan zich onderscheidde, was het geloof aan de essentiële eenheid van alle leven en aan 's mensen innerlijke schakel met het mysterieuze web van de natuur om hem heen. Het was daarom voor hem vanzelfsprekend dat de levensloop van de mens zich voltrekt in stadia, die met de vier jaargetijden overeenkomen.

Met deze gedachte kwam ik op treffende wijze in aanraking toen ik op een avond in het huis van een familie van Sioux Indianen aanwezig was, waar de grootmoeder bezig was een paar prachtige moccasins van een kralenversiering te voorzien. Ik keek naar het patroon en zag, dat het op de wreef uit een reeks van vier driehoeken bestond, met een kleine gekleurde rechthoek in het midden van elke driehoek. Na wat heen en weer praten kwam ik te weten dat het patroon in feite bedoeld was als een woordeloos gebed tot het Grote Mysterie, om de drager alle hindernissen te doen overwinnen en hem te doen slagen de top te bereiken van elk van de vier heuvels van het leven - kindsheid, jeugd, volwassenheid en ouderdom - en hem de beloning die elk stadium in zich besloten houdt, deelachtig te doen worden.

Het symbool boeide mij zeer, want het scheen een nieuwe kijk op het menselijk leven te geven als een organisch en zinvol geheel. Zo behoefde geen enkele stap op de levenstocht te worden betreurd, of uit het verband van zijn eigen tijd te worden getrokken, daar elk van de vier perioden om de beurt moet worden beleefd en ervaren.

Over het probleem van de ouderdom zegt de Sioux Indiaanse auteur Charles Eastman in zijn "Ziel van de Indiaan", 1911: "De ouderen moeten de jongeren

dienen als hun leermeesters en raadgevers en de jongeren moeten hen met eerbied en liefde bejegenen. Onze oude dag is in sommige opzichten de gelukkigste periode van het leven".

-Allan J.Stover

vertaald uit:
Sunrise Mei 1961.

--O-O-O--

